

Typologie forem světského jednohlasu – komentář

Německý muzikolog Friedrich Gennrich rozděluje repertoár světské písně (tvorba trubadúrů, truvérů a minnesengrů) do čtyř základních skupin, které mají následující charakteristiky:

1) Písně litaniového typu

Jsou to krátké písně o malém melodickém rozsahu, které nevytvářejí strofu. Je to vlastně sled opakujících se krátkých nápěvů. V tomto stylu jsou psány např. dětské písničky a říkadla – viz příklad č. 1 v předchozím přehledu 3.06a (Halí belí, Skákal pes). Představitelem této skupiny je Chanson de Geste, jehož formální podoba není tvořena strofami, ale volným řazením hudebních úseků různé délky – viz Ukázku č. 3.07.

2) Písně sekvencového typu

Jsou to písně vycházející z bistrofického principu typického právě pro sekvence – tzn., že nápěv je 2x opakován, avšak s rozdílným textem. Tím vzniká bistrofa, tedy dvouřádková strofa, která ovšem z hlediska hudebního stofou být nemůže, protože opakuje nápěv. Písně sekvencového typu proto představují přechodný typ mezi písněmi litanijního typu a písněmi hymnového typu. Viz příklad č. 2 v Ukázce 3.06a a Ukázku 3.08.

3) Písně hymnového typu

Jsou to písně jejichž strofa je víceveršová, přičemž každý verš (řádek) má svůj vlastní sylabický nápěv a všechny strofy se zpívají na tentýž nápěv – viz příklad č. 3 v Ukázce 3.06a a Ukázku č. 3.09.

Hymnus, jehož strofa je tvořena čtyřmi osmislabičnými verši, se nazývá **ambroziánský hymnus**.

V případě, že první dva řádky jsou opakovány, potom vzniká „**barová forma**“ – viz příklad č. 3.1 v Ukázce 3.06a. První dva řádky se nazývají štola, jejich opakování (označeno červeně) se nazývá protištola a zbývající dva (popř. tři) řádky se nazývají dopěv. Barová forma je tedy de facto formou dvoudílnou a ve středověku velmi oblíbenou – barovou formu má např. husitská píseň Ktož jsú boží bojovníci.

4) Písně rondelového typu

Písně rondelového typu jsou taneční písně zavádějící do své formy nový prvek mající funkci kontrastního dílu. Je to návratný prvek – refrén, který je zpravidla postaven na hudbě, která není odvozena z hudebního materiálu strofy. Provádění těchto písní vyžadovalo rozdělní rolí: byly interpretovány sólovým zpěvákem, který zpíval průběžný text, a sborem, který zpíval refrén, čili ustálenou odpověď. Je to aplikace sponsoriálního principu známého z liturgické hudby na oblast lidové taneční hudby.

Podle možných kombinací předzpěváka a sboru vznikaly tři základní podoby písní rondelového typu:

4.1 Balada – viz Ukázku č. 3.06a (schéma č. 4.1) + 3.10a (tabulka) + 3.10b (notový záznam)

4.2 Virelai – viz Ukázku č. 3.06a (schéma č. 4.2) + 3.11a (tabulka) + 3.11b (notový záznam)

4.3 Rondeau – viz Ukázku č. 3.06a (schéma č. 4.3) + 3.12a (tabulka) + 3.12b (notový záznam)

Poznámka:

Ve formových schématech jsou použity tyto symboly: textový řádek je naznačen sledem „x“, počet slabik ve verši je vyjádřen číslicí, rým, popř. asonance jsou naznačeny malými písmeny, nápěv je naznačen písmeny řecké abecedy.